

Fuvolafejek fából - David Chu munkáiról

<http://www.sideblown.com/>

David Chu-ra munkáira a nemrégiben Magyarországon járt Gary Schocker hívta fel a figyelmemet. A kipróbálás élménye mellett minőségi és esztétikus munkája azonnal magára vonta érdeklődésemet. Érdemes odafigyelni a fuvolafej építésnek erre az irányzatára, mert gyakran hajlamosak vagyunk elfelejteni: a fuvola voltaképpen fáfúvós hangszer eredetileg. Ebből a hangzsból csempésznek vissza valamit – olykor többet – a különféle fából készített fejek. David Chu nem csak ezért különleges, mert fa fejeleket készít hanem, mert tapasztalt fuvolás is, és ilyen szemmel közelíti meg nem csak a fejkészítést, hanem fő tevékenységeit is, amelyek a hangszerészet mellett a restaurálás.

Fuvolaszó: Mit jelent a fenti írásjel?

David Ch: Ezt a pecsétet magam alkottam kínai írásjelekből. A legtöbbször levelek végén használják aláírásként, vagy egyszerűen tussal készített kalligráfiai jel. De ezen kívül sok más megjelenési formája is lehetsége, úgy a méret, mint a szín tekintetében is. Általában vörös tintával írják. A jelem két karakterből áll: az első a bal oldalon azt jelenti "oldalt" vagy "oldalra", a másik jelentése a jobb oldalon az, hogy "fújni a levegőt". Ez számomra a Böhm fuvolát jelenti, amellyel a legtöbbet dolgozom.

FSZ.: Hogyan került kapcsolatba a fuvolázással?

D.Chu: Tizennégyéves korom táján kezdtem fuvolázni tanulni. Még ez előtt, zongorázni tanultam olyan hosszú ideig amennyire csak vissza tudok emlékezni. Nem nagyon volt kedvem hozzá, ezért mindig örvöngve gyakoroltam, ahogy egyre közeledett az óra. Amikor megismertem a fuvolát rögtön beleszerettem, és ez a mai napig ugyan olyan intenzitással tart. Éjjel nappal gyakoroltam és nagyon gyorsan haladtam. A tanárom ekkor a Hong Kongi Filharmónikusok szólófuvolása volt, egy amerikai, név szerint Timothy Wilson. A fuvolázás minden lényegi aspektusát tőle tanultam, úgy mint a hangképzést, zenélést, formálást és a fuvolairodalmat. Nagyon jó tanárom volt.

Fsz.: Ad koncerteket is?

D.Chu: Amióta 1997ben az arizona-i Phoenix-ből Bostonba költöztem már nem játszom nyilvánosan. Arizonában sokat játszottam zenekarral, de játszottam kamarazenét és szóló műsorokat is, klasszikus és jazz területen egyaránt. Mivel csak néhány órányira laktam Los Angeles-től sok stúdiómunkám is akadt, rekámfilmzenéket, filmzenéket, dalokat írtam, stúdiófelvételeket vezettem.

Fsz.: Milyen műsort válaszana egy koncertjére?

D.Chu: Egy fuvolaestet valószínűleg Bach vagy C.P.E.Bach darabbal kezdeném – vagy mindkettővel. C.P.E.Bach szonátái csodálatosak és ritkán játszik őket. Ezután valamely bécsiklasszikus zene jönne, mondjuk Mozart D-dúr fuvolanégyese. Ha nincsenek vonósok kéznél akkor Beethoven Tavasz szonátája igazán szép lenne, vagy Schubert Arpeggione szonátája – ez utóbbi persze altfuvolán. Ezután valamilyen könnyedebb francia zene következne, mint Fauré Morceau de Concours-a, Ravel Habanera-ja vagy a Syrinx. Az utolsó darabnak egy nagy és jelentős szonátának kellene lennie, mondjuk lehetne a Prokofjev vagy a Reinecke szonátája, vagy valamelyik amerikai szerző műve, Copland-ra vagy Liebermann-ra gondolok. A fuvolairodalom olyan gazdag és fantasztikus! Ez a lista csak az én kedvenceimből készült. Természetesen kedvelem a Poulenc szonátát is, és egy másik napon talán tisztán francia fuvolazenét játszanék egyévesen Leclair-el kezdve.

Fsz.: Ön tradicionális bambuszfuvolákat is készít. Kik a vásárlói?

D.Chu: A bambuszfuvolát leginkább meditációra használják mert meleg és mély a hangja. Felvételeket is készítenek vele, és olyan musicalekben is szerephez jut mint a "Miss Saigon" és az "Oroszlánkirály". Bambuszfuvolát készíteni mindig új élmény, mert nincs két egyforma alapanyag. Minden egyes hangszernél új méréseket és számításokat kell elvégezni.

FSZ.: De térjünk át a fából készített fejekre. Hogyan és miért kezdett fa fuvolafejeket készíteni?

D.Chu: Vicces néha ahogy a dolog alakulnak. Az első fejet bambuszból készítettem. Ez 1994ben volt amikor Phoenix-ben, Arizonában éltem és sok bambuszfuvolát készítettem. Theobald Böhm fuvolakészítéséről és fuvolajátékáról szóló könyvét tanulmányoztam, és a fej amit készítettem tisztán az ott bemutatott fejet követi. Miután készítettem hat bambuszfujat, csináltam egy hetediket is a magam szórakozására, és továbbiakat is a barátaimnak, néha alkalmanként eladtam őket. Altfuvolához is készítettem ilyen fejeket. A fuvolaépítés iránti kíváncsiságom vitt Bostonba, amely az amerikai fuvolaépítés fellegvára, itt működik a nagy cégek közül a Powell és a Haynes, és sok más fontos fuvolaépítő is. Ott tanultam meg ezüst, arany, és platina fejeket építeni, és különböző cégeknél több

mint 300 ilyen fejet építettem. Ez mindössze két évvel azután volt, hogy elkészítettem ez első bambuszfejet magamnak. Ezért egy sajátos, új hangszínt tudtam adni az ezüst fejekhez. Olyasmit akartam ami sötétebb, mélyebb színű, relatíve könnyű megszólaltatású, mégis kellő hangerővel és dinamikai skálával rendelkezik. A legtöbb fából készített fej vagy túl sötét színű hangot ad és nehéz megszólaltatni, vagy túl világos hangszínnel és az ezüst fejek hangzását követi. Arra gondoltam, hogy a legjobb lenne ötvözni ezeket a tulajdonságokat. Ez a vágy vezetett amikor két további fejet készítettem: egyet grenadillából, afrikai feketefából (Dalbergia melanoxylon – mi ébenfának mondanánk, de ez téves), és egyet cocobolo-ból (Dalbergia retusa). William Bennett mindkettőt kipróbálta amikor Bostonba látogatott és a munka folytatására bátorított. Ekkor már megtaláltam a célotmat: a fuvolaépítés területén a fa fejekre specializálódtam.

FSZ.: Milyen fafajtaikat használ?

D.Chu: Elsősorban grenadillát és buxusfát használok, - az egyik nehéz a másik könnyű. Szintén szeretem a kókuszfát, de ezt szinte lehetetlen beszerezni. Sok más fát is használok a szépségük vagy egyedi tulajdonságaik miatt, ilyen a mopane (Colophospermum mopane) és a rózsaszín elefántcsontfa (Berchemia zeyheri) Afrikából, valamint a cocobolo, Brazil rózsafa és a Királyfa (Dalbergia cearensis) Dél Afrikából. Alkalmanként kigyófát, bocotot és narancsfát is használok.

FSZ.: Milyen a hang karakterre számíthatunk, ha az Ön egyik fa fejét ezüst fuvolára tesszük?

D.Chu: A fafaj kétségtelenül sötétebb hangszínt eredményez, mint a mai modern ezüstfuvoláké. Mostanában a legtöbb fém fuvolafej nagyon fényes hangú, mégis vékony a magas regiszterben. Az én fejeim kerekhangúak és nagyon jól keverhetők más fafúvósok és vonósok hangjával. A hang fókuszált, de nem erőszakolt. A színe eléggé komplex ahhoz, hogy a fuvolás változatos színeket állíthasson elő vele. A dinamikai skálája megfelel a modern elvárásoknak is.

FSZ.: Tapasztalata szerint, miért keresik a fuvolások a fafejeket?

D.Chu: A fő elvárás egy másfajta érzés és hang. Néhány fuvolás Bach darabjainak előadása miatt keresi őket, mások szívesen játszanak rajta jazzt. Én különösen szeretem Bach zenéjét, nem csak a szonátákat, de a kantátákat is, ahol fuvola és oboa a szólóhangszerek. Ha fejeimet használom, sokkal több artikulációs és hangszín lehetőségem van. A hang meleg és énekeszerű, jól illeszkedik a csembalóhoz. De nem korlátozom magam csak a barokk zenére. Olyan műveket is így játszom mint a Prokofjev, vagy a Poulenc szonáta, valamint az Andersen etűdök. Lehetőség nyílik egy másfajta előadói koncepcióra, amit talán a szerző is szívesen venne. Néhány zenekari kollégám szívesen használ fafejet Beethoven és Haydn szinfóniákban, csak úgy mint a Debussy Egy faun delutánjában is. A fafejek kiválóan alkalmasak még Mozart fuvolanegyeseinek előadására, de a mai modern zenére is.

FSZ.: Kérem, meséljen a kísérletéről amiben bambusz szájrészt illeszt egy ezüst fejhez.

D.Chu: Ez a kísérlet akkor kezdődött, amikor azt vizsgáltam, vajon az szájrész egyedül megváltoztatja-e a fuvola illetve a fej hangját. Akkoriban ezüstfejeket készítettem és felvillanyozott a lehetőség, hogy fa vagy bambusz szájrészt tegyek egy ezüstfejre, olyat amely nagyon hasonló a német refromfejekhez. A nehézség abban állt, hogy olyan bambuszt találjak amelynek megfelelő az átmérője és az íve. Csak hosszas keresgélés után találtam néhány megfelelő darabot. Sokkal egyszerűbb egy darabból fejet készíteni, mert így bármilyen forma elkészíthető, míg a fa külső ívén nem lehet változtatni anélkül, hogy a szerkezete nem módosulna. Az eredménnyel elégedett voltam, az ezüst fej már nem szólt olyan törékenyen. Tulajdonképpen az volt a közvetlen előzmény ahhoz, hogy fa fejeket készítsék.

FSZ.: Hogyan tudta rögzíteni a fa szájrészt a fémhez?

D.Chu: Csupán epoxy-t használtam. Nagyon szerencsés vagyok, hogy ebben a korban élek, mert rengeteg fejlesztés és anyag mindenki számára elérhető. Amikor Louis Lot fuvolát készített a 19 század közepén a felhasználható anyagok köre eléggé szűk volt és ezek mind igen drágák voltak. Mindazonáltal, a régiek valami olyasmit tudtak a fuvolakészítésről, ami számunkra ma már hozzáférhetetlen.

FSZ.: Igaz is! Kérem, beszéljen nekünk a fuvolajavítás és restaurálási munkáiról!

D.Chu: A mai fuvolák generáljavitását illetően gyakran tapasztalom, hogy a fuvolások – profik és amatőrök egyaránt – jóval tovább használják hangszerüket, mint az tanácsos lenne. Inkább a játéktechnikájukat igazítják a már javítást igénylő hangszerhez, mintsem hangszerészhez vinnék.

Fafej készítés eléggé ódiatúnak tűnhet amikor a legtöbb fuvola ma már fémből készül manapság. Ezért van bennem egyfajta gyengédség az olyan régi fuvolák iránt, mint a Louis Lot, Bonneville, Rive, Godfroy és a többiek. Nem egyszerűen azért mert régiek, hanem mert nagyon jók. Engem is izgatott ezeknek a fuvoláknak az amerikai értelmezése, amelyeket Powell és Haynes készítettek korai éveikben. 1980 óta élek Phoenixban, de nem ismerem olyan fuvolajavítót aki akarna vagy képes lenne helyreállítani vagy éppen restaurálni egy Louis Lot fuvolát. Eleinte magamtól próbáltam megtanulni a restaurálás fortélyait, de nem jutottam messzire, egyészen addig amíg nem

találkoztam a néhai Robert Gilchrist-el. Ő adta át nekem az a tudást és gyakorlatot ami egy fuvola helyreállításhoz szükséges, hogy a hangszer nem csupán játszható legyen, hanem visszanyereje az elérhető legmagasabb minőségét.

Az évek során sok Louis Lot fuvolát állítottam helyre, csakúgy ezüstből mint a fából készültet is, néhány közülük meglehetősen korai példányok voltak egészen Taffanel idejéből, sőt néhány még korábbi is a kezembe került. Kétségtelenül nagy különbségek vannak az egyes korszakok és az egyes készítők között is. Nagyon szeretem Louis Lot Henri Villette-féle időszakát. Ő volt az egyetlen, aki közvetlenül Lot keze alá dolgozhatott hosszú ideig. (L.Lot visszavonulása után Henri Villette vitte tovább a céget - a szerk.)

Ami az amerikai fuvolákat illeti, dolgoztam egy olyan hangszeren amely Powell-Haynes készítésű volt, és amely a Filharmónia Zenekar első fuvolása, George Barreres tanítványának William Kincaid-nek a tulajdonában volt. Verne Q. Powell Haynes-nál dolgozott az 1920-as évek elején, ekkor rendelte Kincaid fuvolát Haynes-tól. De felújítottam egy Elaine Shaffer tulajdonában lévő Powell fuvolát is. Az ő csodálatos Bach szonáta felvételein nőttem fel. Jean-Pierre Rampal arany Haynes fuvoláját is én restauráltam. Ez valóban egy csodálatos hangszer, nagyon meleg hanggal, és teljesen egyedi kivitelen. Munkát mindig azzal kezdem, hogy játszom a hangszeren, azért, hogy minél jobban megismerjem a tulajdonságait és kipróbálom azt is hogyan működik különféle fejekkel. Még ennél is fontosabb, hogy megtaláljam azt a módot, ami nem sokban tér el attól a játékmódtól, ahogyan a tulajdonosuk játszik majd rajta.

Amikor egy régi Böhm fuvolát újítok fel visszafordíthatatlanul, mindig döntenem kell mennyit tartsak meg az eredetiből. Mindemellett lehetetlen eldönteni milyen tulajdonságai vannak egy hangszernak ha nincs optimális állapotban. A cél, hogy minimális változtatással ériük el ezt az állapotot. Valahol kompromisszumot kell találni a felújítás és a restaurálás között. A hangszer tulajdonosa húzza meg ezt a határt. Egy múzeum nagyszerű hely lehet, hogy régi fuvolákat lássunk. Néhányukban meg is engedik a látogatóknak, hogy megszólaltassák ezeket a hangszereket. Ezek legtöbbször nem igazán vannak jó állapotban, ezért a fuvolásokban hibás elképzelés alakulhat ki arról milyenek is voltak a régi hangszerek. Sokan azt hihetik a régi fuvolák rosszak voltak. Be kell tehát látni, hogy a múzeumoknak teljen más a céljuk mint egy hangszerkereskedőnek. Ezért olyan nagy kiváltság az, ha valaki egy jó állapotban lévő Louis Lot vagy Böhm és Mandler fuvolán játszhat. Sok magángyűjtő és előadó felkutatja ezeket a fuvolákat és helyreállítja őket, vagy nagyban módosítja ezeket, - akár csak a Stradivari hegedűket szokták - saját céljaiknak megfelelően. A fuvola - csakúgy mint egy óra - egy mechanikus szerkezet, ami szépség és a funkció öszhangját sugározza. A fuvola is akkor válik műtárgyból hangszerré ha zenét szólaltathatnak meg rajta. Mint fuvolás és hangszerkészítő hangszerész érdeklődésem homlokterében elsősorban a Böhm fuvola áll. Lenyűgöz a fuvola komplexitása - minden tényezője a hangszer egészére is kihat, - értem ez alatt a cső anyagát, a párnákat, a fej kialakítását, az illesztéseket, és sok minden mást is... Ezeket a kis és nagy változókat nem könnyű együtt kezelni. Mindezek végösszege adja meg a fuvola egyedi különlegességét és minőségét.

Fsz.: További jó munkát kívánunk és köszönjük a beszélgetést!

David Chu buxusfa fuvolafej eladó, kipróbálható: 06702465997